

Jana Amose Komenského Škola hrou (schola ludus)

Referát – Musilová

- *Schola ludus*, česky *Škola hrou*, je zdramatizovaná latinsky psaná učebnice latiny. S podobným způsobem výuky cizího jazyka se setkáváme dodnes:

Mitzi a Maus si hrají na školu

<https://edu.ceskatelevize.cz/mitzi-a-maus-si-hraji-na-skolu-5e4424584908cf012515810a>

- Komenský napsal nejprve učebnici latiny *Brána jazyků otevřená* (Janua linguarum reserata), kterou následně pro lepší porozumění a možnost výuky převedl do obrázkové učebnice *Orbis pictus* a do dramatické podoby *Schola ludus*
- Komenský reagoval na oceňované inovace ve školách katolického jezuitského řádu, které do svých řad lákaly čím dál více žáků z českých protestantských rodin. Česká protestantská Jednota bratrská vystupovala proti využití divadla ve školách, ale německá protestantská Luteránská církev mu byla nakloněna. To Komenskému umožnilo překonat restriktce českých protestantů.
- První pokus o dramatizaci učebnice provedl Komenského kolega Štěpán Macer v Lešně v roce 1651, Komenský poté dokončil dramatizaci v roce 1656, kdy učebnice vydal tiskem. Rozvrhl ji do 8 částí podle stupňů vzdělávání.
- Cyklus školních her je rozčleněn tak, aby žáci a studenti jednotlivých stupňů veřejně, tj. divadelně, provedli hru v průběhu celého školního roku. Tato vystoupení se konala jednou za 6 týdnů.

Cíle a smysl Školy hrou:

- Změnit školskou robotu v potěšení
- Hra je ve výuce využita jako prostředek k vypuzení duševní malátnosti a pro probuzení čilého ducha žáků a studentů.
- Divadelní zobrazení probírané látky (v tomto případě latiny) nemá vliv pouze na diváky. Mnohem podstatnější je, že posiluje zvládnutí a zapamatování si látky u samotného herce. Komenský využívá toho, že do hry se student zapojuje komplexně – mimikou, gesty, emocemi, vztahy k druhým postavám. Tato aktivizace posiluje zapamatování si látky. Všichni víme, že si lépe zapamatujeme věci, které vidíme než ty, o kterých si jen čteme. Pokud je ale zároveň sami provádíme, zapamatujeme si je ještě lépe. Při jednání (skutečném i jen „jako“ ve hře) se aktivizuje mnohem více mozkových center než při pouhém „nabífování“ či „nadrcení se“ slovíček.

- Komenský si ale rovněž uvědomoval, že veřejné vystupování před diváky pomáhá žákům kultivovat jejich chování. Pokud si žák či student uvědomí, jak působí na své diváky, může proměnit svůj projev – zesílit hlas, pečlivěji vyslovovat, využít plastických gest. Podobnému účelu sloužily i referáty v úvodních hodinách našeho kurzu:

odpovídati na různé věci bez přípravy, slušně se pohybovatí, ovládati přirozeně tvář, ruce a celé tělo, střídati a měniti hlas, slo-
vem čestně hráti jakoukoli úlohu a při tom všem odložiti venkovs-
ký ostych a vésti si volně.

Model divadla Schola ludus:

- Toto divadlo nemá zákulisí.
- Aktéři sedí v hledišti a na jeviště vstupují jen, aby odehráli svůj výstup.
- Na jevišti sedí po celou dobu Král Ptolemaios, jemuž je určen výklad ostatních postav. Divák v hledišti se tudíž vcití nejen do jednotlivých postav, ale také do tohoto diváka na jevišti, do jeho divácké pozice. Tento princip hojně využíval Bertolt Brecht, a to nejen ve svých naučných hrách, protože posiluje zvědomování, pamatování apod.
- Komenského schola ludus využívá reálných příkladů, stejně tak modelů, napodobenin, na které je poukazováno. Obecně lze říci, že Komenského schola ludus je exemplární, zatímco jezuitské školní hry jsou spektakulární. Tato exemplárnost, demonstrování na příkladech a předmětech je patrná z této ukázky:

PÍSAŘ. Nejen to povím, nýbrž i ukáži. Vybere se pero (nejlepší je husí nebo paví) s pevným a průsvitným brkem, jako je toto, vizte! Jeho drsnou část nejdříve uhladím hřbetem nožíku (takhle!), ostřím pak uříznu špici a oříznu konec po obou stranách tak, aby byl dvojboký (takhle!). Nato jej rozříznu, vizte, a udělám pro stékání inkoustu vřez, oříznu tento zářez a stejnoměrně přiříznu. Pak namočím a píši (ukáže to), potom ukládám pero do pouzdra (učiní tak).

- My ale tento pedagogický princip známe dnes ze vzdělávacích videí. Stojí za pozornost si uvědomit, co umožňuje film/video, a jak musí jednat student na jevišti, aby dosáhl stejného účinku:

Listnaté stromy: Části stromu, ekosystém

<https://edu.ceskatelevize.cz/listnate-stromy-casti-stromu-ekosystem-5e4418fe17fa7870610ed2a7>

Pokus o rekonstrukci Školy hrou naleznete i v českém filmu **Putování Jana Amose** z roku 1983. Ukázka představení v historické školní třídě: 50'48''- 56'02''

<https://www.youtube.com/watch?v=Z-A6uNqL8yk>

Na závěr jen připomenu, co jistě dobře víte. Zajímavý způsob výkladu umožňuje lepší zapamatování si látky, podobně jako nám v paměti uvízne výrazný herec, a díky tomu i slova, která jako postava pronesl. Naopak pedagog zvaný „uspávač hadů“ nám dokáže znechutit i to, co milujeme. A stejné je to s politiky, faráři, televizními moderátory. A bude se to týkat i vás studentek a studentů. ☺

P. S. Komenský napsal své pedagogické spisy pouze pro žáky a studenty. Dívkám bylo v té době vzdělání odpíráno. Odpusťme mu to, dnes by byl jistě uhranut naší chutí se vzdělávat.